

Stora Råby 34:46

Fornlämning L1988:6568
Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2022
Imelda Bakunic Fridén & Krister Kàm Tayanin

Titel: Stora Råby 34:46
Författare: Imelda Bakunic Fridén & Krister Kàm Tayanin
Kulturmiljörapport: 2023:9

Omslagsbild: Vy över bakgården på fastighet Stora Råby 34:46, fotografi taget från nordost.
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö och topografi.....	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat	7
Den äldsta markanvändningen.....	8
Äldsta markhorisonten	8
Ett vendeltida/vikingatida grophus byggs	8
Grophusets användningsperiod.....	10
Grophuset och hägnad tas ur bruk	11
Markförberedelse och en ny byggnad	13
Ny gårdsplan anläggs	13
Gårdsmiljön omstruktureras	14
Ny tomtstruktur anläggs, omkring 1700–1800-tal.....	14
Sentida ingrepp	16
Kulturlagerstatus.....	17
Administrativa och tekniska uppgifter	18
Referenser	19
Bilagor.....	21
1. Planritningar	22
2. Sektionsritningar	24

3. Fyndlista: LUHM33204:1–12	30
4. Makrofossilanalys	31
5. ¹⁴ C-datering	34

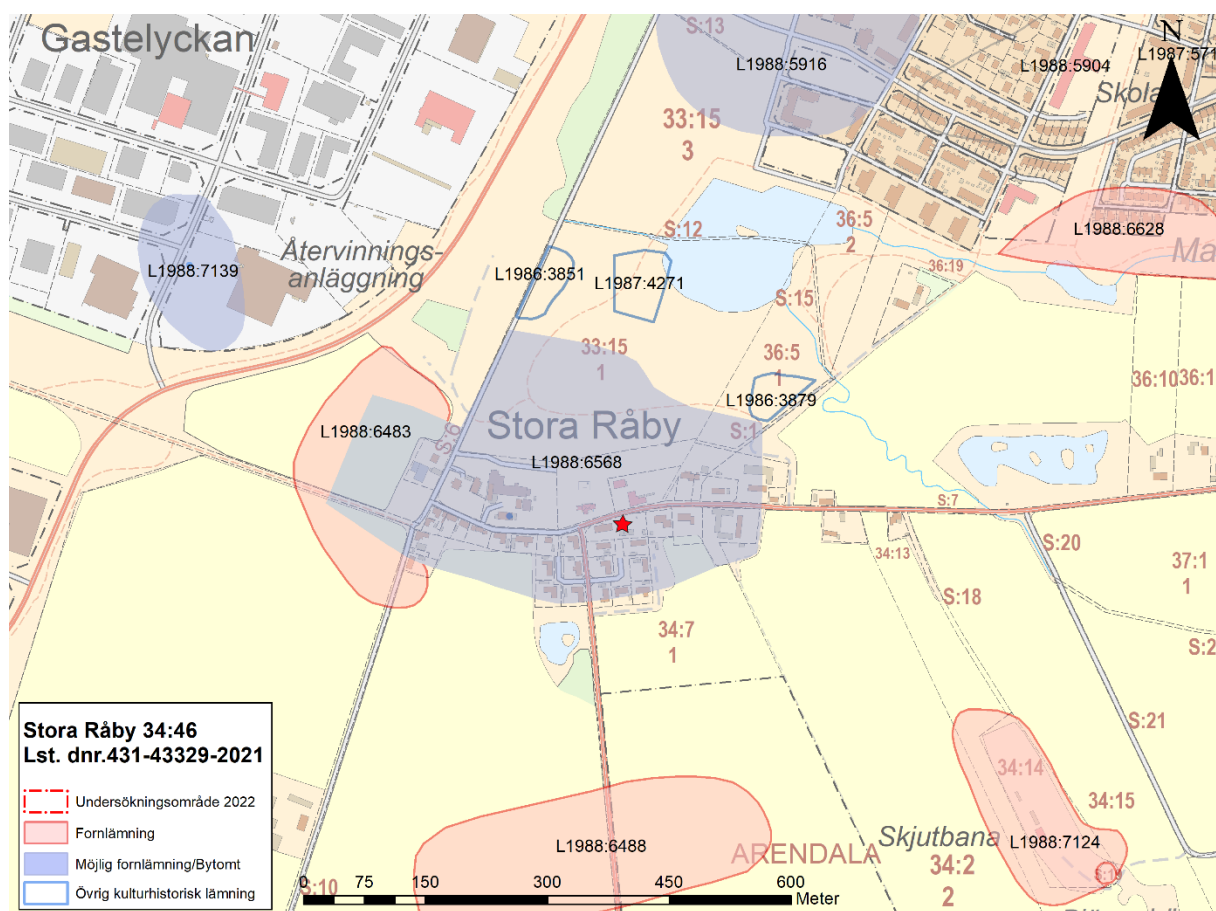
Sammanfattning

- I samband med att fastighetsägare Andreas Friberg, på fastigheten Stora Råby 34:46 ämnade anlägga en pool, utförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (dnr. 431-43329-2021, Kulturens projektnummer A_2022_0007).
- Undersökningsområdet var beläget inom fornlämning L1988:6568, Stora Råby bytomt. Det första skriftliga belägget för byn är från år 1120, men senare års undersökningar bekräftar att det funnits bebyggelselämningar på platsen redan under vendeltid/vikingatid.
- Vid schaktningsövervakningen öppnades ett schakt på cirka 10,00×5,00 m. En kulturlagermäktighet dokumenterades om 1,30 m djup med välbevarade, intakta äldre kulturlager samt nedgrävningar i morän. Moränen utgjordes av sand och påträffades på ett djup kring 0,80 m i norra schaktdelen, respektive vid ett djup av 1,10 m i södra schaktdelen.
- Undersökningsresultaten visar på flera bebyggelsestrukturer från vendeltid/vikingatid till historisk tid. Den äldsta markanvändningen representeras av en markhorisont och flera nedgrävningar i morän, som utgjort ett grophus och ett hägn. Grophuset har fungerat som en ekonomibyggnad med inslag av matberedning under vendeltid/vikingatid. Grophuset överges någon gång under 900-talet. En tid därefter anlades en ny bebyggelse längre norrut. Troligen har det nya gårdsläget tagit form under medeltid/tidigmodern tid. I ett senare skede har det anlagts en ny gårdsplan, då den föregående byggnaden revs. Området kom att omstruktureras på nytt inför anläggandet av en ny tomtstruktur, genom flera utjämningslager. Därtill har det även påträffats syllstenar som har utgjort grund för en ny byggnad på platsen. Syllstenarna kan troligen kopplas till den byggnad från gårdsläge 11, som avbildats på den historiska kartan från år 1801. De sista aktiviteterna på platsen omfattar de ingrepp i marken som skett under modern tid.
- Sammanfattningsvis kan sägas att de olika aktiviteterna på platsen, förknippade med gårds- och bebyggelsemiljöer, tyder på kontinuerligt utnyttjande av marken från vendeltid till modern tid. Kulturlagren och fyndmaterialet från den äldsta bebyggelsen, tillsammans med den historiska gårdens centrala läge i bytomten talar för att gården inom undersökningsområdet bör räknas till en tidig etablering och kan således anses vara representativ för datering och diskussion kring Stora Råbys roll i järnålderslandskapet.

Inledning

I samband med att fastighetsägare Andreas Friberg ämnade anlägga en pool på fastigheten Stora Råby 34:46, utförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt Länsstyrelsens beslut (dnr. 431-43329-2021, Kulturens projektnummer A_2022_0007). Ansökan omfattade endast poolområdet och således inte eventuella ledningsdragningar, brunnar eller murar.

Undersökningsområdet var cirka 10,00×5,00 m stort och låg beläget centralt inom fornlämningen Stora Råby medeltida bytomt (lämningsnr. L1988:6568). I väst avgränsades fastigheten av Bjällerupsvägen och i norr tangerades fastigheten av Stora Råby Byaväg. Tidigare arkeologiska undersökningar i Stora Råby har uppvisat en rik fornlämningsmiljö med lämningar från stenåldern till nyare tid (figur 1).

Figur 1. Stora Råby medeltida bytomt, fornlämning L1988:6568, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna. Information hämtad från Fornsök, mot bakgrund av fastighetskartan. © Lantmäteriet

Fornlämningsmiljö och topografi

Enligt Riksantikvarieämbetets Fornsök finns det flera kända fornlämningar kring Stora Råby bytomt. Stenåldersboplatser utgör den största kategorin, exempelvis fornlämning L1988:6483, L1988:6488 och L1988:7124 (figur 1). I närområdet finns även befintliga och bortodlade gravhögar, flatmarksgravar och medeltida ristningar.

Stora Råby ligger beläget på Lundaslättens svagt böljande fullåkersbygd. Ifrån nordväst expanderar staden Lund och närmar sig den medeltida radbyn. Den omgivande jordmånen utgörs av stenfria och tunga jordar, resultatet av de isströmmar som passerat Östersjösänkan. Den senaste istiden har pressat upp kalkrika moränlager söderifrån över landskapet (Lewan 1979:24). Stora Råby bytomt etablerades på en ås av isälvsgrus, vilket gav gårdarna vid inägomarken ett torrt läge (Alin 1970:7). Den grusiga och sandiga moränen var eftertraktad, då moränen oftast utgjordes av styv lera i regionen och detta vittnar flertalet sand- och grustag i byns marker om. Exporten av sand, till bland annat Lund, blev så pass lukrativ att den starkt reglerades under 1800-talet (Bevaringskommittén 2002:20).

Figur 2. Konceptkarta över Stora Råby bytomt från år 1801. Lantmäteriet i Malmö, Akt 3 Stora Råby (Ryding 2004:20).

Under medeltiden skiljde det cirka 2 km mellan det medeltida Lunds stadsgräns (fornlämning L1988:5459) och Stora Råbys medeltida bytomt (fornlämning L1988:6568). Det äldsta skriftliga belägget för Stora Råby är ett omnämnande från år 1120 av Nekrologiet *In villa raby maiore*, som ordagrant betyder i byn Råby större (Kockum & Wallin, in prep). År 1133 omnämns (Stora) Råby i ett dokument utfärdat av ärkebiskop Asser, bland det omfattande gods i Skåne som ärkebiskopen år 1123 skänkt vid kryptans invigning till bröderna vid domkyrkan i Lund. En donation som skulle användas för bröderna (domkapitlet) vid domkyrkan och upprättandet av två prebenden där. Bland det skänkta godset som ingick i upprättandet av det ena prebende ingick 4½ bol i Råby. Det är sannolikt samma gods som omnämns år 1120 i Lunds domkyrkas nekrologium (Kockum & Wallin, in prep).

Kyrkan i Stora Råby uppfördes under 1200-talet i centrum av byn, i den nordliga gårdsraden. Det kyrkliga jordägandet förefaller ha dominerat socknen före 1350-talet (Kriig 1992; Anglert 1995:141). Den nordliga

gårdsraden låg på en grusås, medan den södra låg på grusåsens sluttning. Alla gårdarna i Stora Råby tycks ha haft en egen toft (Dahl 1942:44f, 74; Ohlsson 1954:20).

Under 1700-talet omnämns tre eldsvådor i byn, år 1710, år 1728 och år 1767. Branden år 1710 drabbade endast gård nr 10 och ett intilliggande gatuhus. Branden år 1728 var däremot desto mer dramatisk för byn och invånarna på gård 11, då branden hade sitt ursprung på den intilliggande granngården österut, gård nr 21. Elden spred sig till gård 11, därefter norrut över Stora Råby Byaväg till gård nr 8. Branden år 1728 härjade nästan alla gårdar i den norra längan, men mirakulöst nog klarade sig kyrkan. År 1767 låg brandröken åter tät över Stora Råby då 15 gårdar och 4 gatuhus brandhärjades (Ryding 2004:21).

Enligt skiftesprotokollet från år 1801 utgjorde gård nr 11 ½ arbetshemman till biskopsstolen. Det vill säga att innehavaren av gården var skyldig, att vid anmodan utföra arbete på biskopens marker (Ryding 2004:15). Byggnaden som står på fastigheten än idag (orangemarkerad yta, figur 3), uppfördes år 1895 av arrendatorn Johan Andersson, på platsen för den norra längan av gård 22.

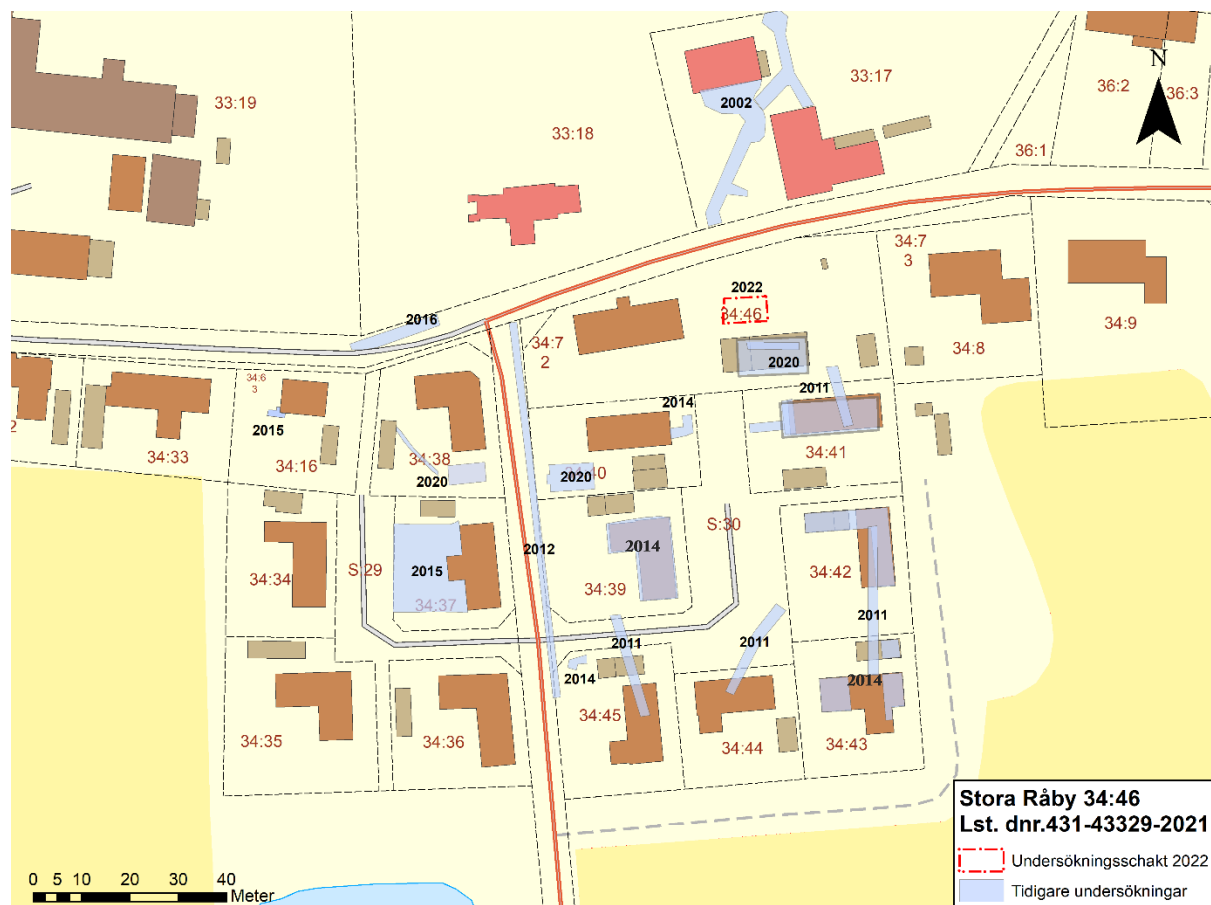

Figur 3. Utsnitt ur konceptkarta över Stora Råby från år 1801. Undersökningsområdet ligger beläget på gård nr 11, bostadhus på fastigheten (Stora Råby Byaväg 22) ligger i gård nr 22 norra byggnadslänga. Lantmäteriet i Malmö, Akt 3 Stora Råby (Ryding 2004:20).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Stora Råby bytomt har undersökts vid flera tillfällen. Nedan följer ett urval av de undersökningar som genomförts inom fastigheten och i närområdet genom åren. Information hämtad från Kulturens LA-arkiv, om inget annat anges.

Figur 4. Tidigare undersökningar markerat i blått, med aktuellt undersökningsschakt markerat i rött. Mot bakgrund av fastighetskartan. © Lantmäteriet/Kulturens StadsGIS.

År 2002: inom fastigheten Stora Råby 33:17 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Två lergolv dokumenterades som visade att det fanns äldre huslämningar i området. I det stratigrafiskt yngsta lergolvet påträffades keramik med 1600-talsdatering. I det äldre golvet påträffades inga daterande fynd. En stenläggning påträffades innehållandes röda storstenstegelbrockor, som kan indikera en gårdsplan med datering mellan 1200-talet till tiden före 1800-tal. Frånvaro av tegel i de underliggande lagren kan indikera att kulturlagren möjligen kan dateras till sen vikingatid – 1200-tal (Lenntorp 2005).

År 2011: inom fastigheten Stora Råby 34:7 genomfördes en arkeologisk förundersökning. Flera generationer bebyggelseämningar från det historiska gårdsläget nr 11 påträffades något söderut i undersökningsområdet. Brandpåverkade kulturlager, troligen från branden år 1767, påträffades i

sydväst, liksom en tomträna och flera stolphål. Därtill insamlades även keramik från perioden vikingatid – tidig medeltid i undersökningsytans norra del (Balic 2011).

År 2011: inom fastigheten Stora Råby 34:11 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Den visade att det på platsen fanns välbevarade bebyggelse lämningar och kulturlager från tiden före 1600-talet (Balic 2012).

År 2011: inom fastigheten Stora Råby 34:7 genomfördes en arkeologisk slutundersökning. Aktuell undersökning är beläget omedelbart norr om slutundersökningsområdet. Resultaten visade att det under 900-tal hade anlagts en bebyggelse bestående av stolpburna hus och grophus, med en öst-västlig orientering. Under 1000-talet skedde en förändring av bebyggelsestrukturen till en nordsydlig riktning, för att i slutet av 1000-talet eller möjligen inpå 1100-talet få en tendens till en L-formad bebyggelsestruktur. I schakten saknades tydliga strukturer från hög- och senmedeltid, samtidigt som det kunde konstateras flera avröjningsytor (Kockum & Wallin, in prep).

År 2012: inför byggnation av nya bostadshus på fastigheten Stora Råby 34:7 lades VA-ledningar ned och i samband med detta gjordes en arkeologisk förundersökning. Schaktningsarbetet utfördes utmed Bjällerupsvägen med en sträcka av 64 löpmeter fram till Stora Råbys byaväg. Intakta kulturlager påträffades på ett djup av 1,00–1,20 m. På tre ställen i schaktet framkom stenrader som tolkats vara syllstensrader med fynd av keramik i form av yngre rödgods (Kronroth 2013).

År 2012: inom fastigheten Stora Råby 34:7 genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning. Flera diken och ett fåtal stolphål påträffades, varav ett stolphål innehöll fynd av förhistorisk keramik. Andra nedgrävningar iaktogs också, som tolkades vara brunnar/vattenhål, spår av täktverksamhet och djurgravar (Kockum 2013).

År 2014: i samband med en schaktningsövervakning öster om Bjällerupsvägen, inom fastigheterna Stora Råby 34:39–45, dokumenterades flera bebyggelse lämningar i form av lergolv, stolphål, härdar samt ett grophus. Dateringen på lämningarna var tidigmedeltida med vendeltida/vikingatida inslag (Guldåker 2020).

År 2015: väster om Bjällerupsvägen, på fastigheten Stora Råby 34:37 genomfördes markarbeten för anläggande av en pool. Schaktningen genomfördes utan tillstånd från Länsstyrelsen och kunde först i efterhand sektionsdokumenteras. Undersökningen påvisade flera lergolv, ett brandlager och marklager (Wallin 2016).

År 2020: väster om Bjällerupsvägen på fastigheten Stora Råby 34:38 utfördes en schaktningsövervakning inför anläggande av en pool. Ytan var till stora delar störd och uppfylld med sentida material. Ovan moränsanden, på ett djup av cirka 0,60–0,90 meter, dokumenterades en nivå tolkad som ett äldre marklager, med en tjocklek av ca 0,30 meter. Datering till efterreformatorisk tid antyds av keramikfragment av typen yngre rödgods (Hultberg 2020a).

År 2020: på fastigheten Stora Råby 34:40 genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning inför anläggandet av en pool. I schaktet framkom ett flertal sentida nedgrävningar varav vissa starkt förorenade. Troligtvis hade de sentida nedgrävningarna avlägsnat eventuella arkeologiska kulturlager (Hultberg 2020b).

Genomförande och resultat

Med grävmaskin upptogs ett schakt som omfattade cirka 9,00×5,00 m, med ett djup på omkring 1,40 m till 2,00 m. Sammantaget undersöktes en yta på cirka 45 m² och jordmassor schaktades till en volym av cirka 90 m³. Ytan sluttade något österut, då matjord påförts i den västra änden mot fastighetens boningshus. I väst hade matjorden en mäktighet kring 0,60 m, för att tunna ut österut till cirka 0,40 m. Moränen utgjordes av en ljus, finkornig sand och påträffades på ett djup kring 0,80 m i norra schaktdelen, respektive vid ett djup av 1,10 m i södra schaktdelen.

Som en källkritisk aspekt måste nämnas att grävmaskinen på cirka 2 ton, var något underdimensionerad för att kunna gräva jämna ytor, vilket hade till följd att en stor mängd handrensning krävdes. Dessutom förstod inte grävmaskinisten svenska eller engelska, huvuddelen av kommunikationen mellan arkeolog och maskinist, gjordes således via ett digitalt översättningsprogram, Google translate.

Figur 5. Översikt av undersökningsschaktet. Stora massor fick påföras i schaktet, för att maskinen skulle ha rätt räckvidd att schakta det sista i morän. Fotografiet taget från nordöst.

Schakt för vattenledning till den tilltänkta poolen planlades till ett djup av cirka 0,50 m, med en sträckning från boningshusets östra gavel, genom stenlagd uteplats. Då matjorden var mäktigare västerut mot huset och en sentida nedgrävning framkom i den västra delen av schaktet, beslutade Kulturens arkeolog i samråd med Länsstyrelsen, att schaktning för vattenledningen kunde utföras utan arkeologisk samverkan. Den arkeologiska dokumentationen utfördes både digitalt och analogt, där sektionsritningar upprättades. En översiktlig metalldetektering av ytor utfördes med en detektor, dock påträffades ingen metall för insamlande.

I redovisningen nedan anges arkeologiska lämningar (kontext) med prefixet "K", följt av lämningens individuella nummer. Jordprover anges med prefixet "PM" följt av individuellt provnummer.

Den äldsta markanvändningen

Äldsta markhorisonten

Ingående kontexter: 254

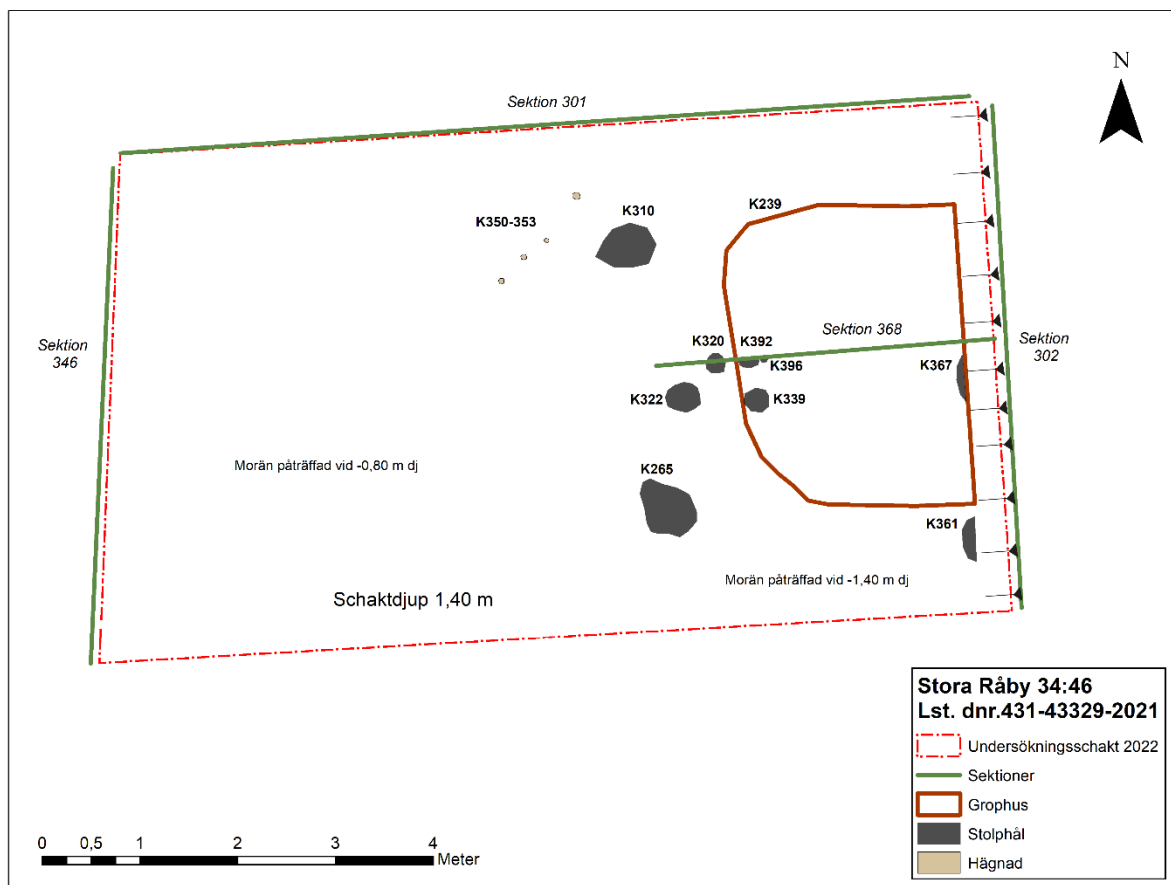
Ett kompakt kulturlager fanns ovan den gula sandmoränen, mellan 0,60–0,75 m under markytan. Det representerar den första markanvändningen på platsen, K254. I samband med dokumentation av sektionerna framgick det att den äldsta markhorisonten fanns bevarad främst i den norra och södra schaktdelen. I övriga delar var kulturlagret avskuren av yngre nedgrävningar. Inga fynd påträffades i kulturlagret.

Makrofossilprovet som togs från den äldsta markhorisonten visar riklig förekomst av köksavfall som exempelvis råg, skalkorn och havre (PM334, bilaga 4). De identifierade sädeskornen är typiska för den säd som använts under vikingatiden i Skåne. Dessa spannmål användes bland annat till brödbak och matlagning. Det fanns även förekomst av animaliskt köksavfall som fiskben och fjäll samt benfragment från däggdjur. Analysen visar på att det funnits en köksmiljö i närheten. En annan möjlig tolkning är att den äldsta markhorisonten också har varit odlad, där hushållsavfallet avspeglar en medveten jordförbättring.

Ett vendeltida/vikingatida grophus byggs

Ingående kontexter: 239, 262, 265, 310, 320, 322, 339, 361, 367, 370, 390, 392, 396 samt 350–353.

Sexton nedgrävningar påträffades i morän från cirka 0,85 m djup under markytan (figur 6). Samtliga nedgrävningar framkom inte i plan vid schaktning, flera av dem iaktogs först vid dokumentation av den norra samt den östra sektionen (sektion 301, 302 och 368, bilaga 2).

Figur 6. Planritning över den äldsta markanvändningen, med nedgrävningar i morän. Flera nedgrävningar iaktogs vid dokumentation av sektioner och ses ej i sin helhet på planritningen. Morän påträffades vid mellan 0,80–1,40 m djup under markytan.

K239 påträffades i schaktets östra del och nedgrävningen tolkades vara ett grophus, uppmätt till 2,40×3,00 m. Grophuset blottades dock inte i sin helhet, då det hade en fortsättning även utanför schaktets begränsning åt öster. Nedgrävningens kanter var raka, botten var plan, med som mest omkring 0,40 m nedgrävd i morän. Väggarna utgjordes delvis av nedgrävningens kanter.

Utanför och inne i grophuset fanns ett antal mindre nedgrävningar som tillhörde huskonstruktionen. Kontexterna 320, 339, 361, 367 och 392 tolkades vara stolphål, minst tre av dem takbärande. K367 var ett stolphål placerat centralt i grophuset, medan K320 och K361 var placerade strax intill grophusets väggar i väster. Därtill dokumenterades två pinnhål i två olika sektioner, belägna vid grophusets ytterkanter (K390, K396; bilaga 2). Vid grophusets västra kortände framkom ytterligare fyra stolphål. Kontexterna 265, 310, 322 samt 370 hade alla en rundad form med en diameter mellan 0,34 m till 0,40 m. Nyans och proportioner på fyllningarnas innehåll varierade något, men gav ett homogent intryck. Stolphålen kan ha tillhört grophuskonstruktionen. En annan möjlighet är att stolphålen påträffades utanför grophuset kan tänkas höra till en äldre eller yngre stolpburen byggnad.

I schaktet strax söder om aktuell undersökning, påträffades år 2011 både grophus och stolpburen byggnad i form av långhus på platsen. Tolkningen från undersökningen år 2011 var att ett flertal stolphål

som påträffats, tillhörde en eller fler stolpburna byggnader som fortsatte utanför schaktet i norr (det vill säga, in mot aktuellt undersökningsschakt).

Kontexterna 350–353 omfattar flera pinnhål som löpte i nordöst-sydvästlig riktning, strax utanför grophusets nordvästra hörn. Dessa var troligtvis del av en hägnad och iaktogs först vid morändjup. Rimligtvis har dessa uppförts i samband med uppförandet av grophuskonstruktionen och markerar en gräns för bostadsmiljön.

Figur 7. Översikt av påträffade stolphål, pinnhål och grophuset nedgrävd i morän, samt igenfyllning/destruktion av dessa. Fotografiet taget från väster.

Grophusets användningsperiod

Ingående kontexter: 240

Under tiden som det äldsta marklagret brukades som en utomhusyta, fanns också ett brukningslager inne i grophuset. K240 var ett kompakt, nedtrampad lager, omkring 0,05 m tjockt, med inslag av mindre koncentrationer av träkol, djurben och keramik. Fynd gjorda i brukningslagret kan visa på vilka aktiviteter som försiggått i byggnaden. Flera keramikskärvor påträffades av inhemsk vikingatida typ (även benämnd som AIV-keramik), som typologiskt kan daterats till vikingatid/tidigmedeltid, omkring 700-tal till mitten av 1000-talet (Larsson & Lindberg 2021:284). Skärvorna har mindre rester efter en matskorpa på insidan och kan ha använts för matlagning eller uppvärmning av vätska. Eftersom det var en otydlig kontaktyta mellan brukningslagret och ovanliggande kontexter K238 och K261, kan fynden även komma ifrån ovanliggande igenfyllningslager, som pressats ner i brukslagret av tyngden från jordmassorna.

Grophus var vanligt förekommande under yngre järnålder och har då ingått i ett större gårdskomplex. De har vanligen utnyttjats som ekonomibyggnader med utrymme för hantverk eller förvaring. Grophuset påträffat i aktuell undersökning tyder på ett användningsområde med inslag av matberedning. Makrofossilprovet som togs från brukningslagret i grophuset visar riklig förekomst av köksavfall som exempelvis brödvete och skalkorn (PM20001, bilaga 4). Det fanns även riklig förekomst av animaliskt köksavfall som fiskben och fjäll samt benfragment från däggdjur. Analysen visar på att grophuset kan ha använts som ett köksutrymme, förråd, skafferier etc.

Ur grophusets brukningslager togs även ett ^{14}C -prov för datering, vilket uppvisade dateringsresultat 686–883 AD (Kal 2 sigma, Ua-77 819, PM337, bilaga 5). Brukningslagret har utifrån analysen kunnat daterats till vendeltid/vikingatid.

Figur 8. Grophuset under grävningens gång. Vitmarkerad linje markerar begränsningen för grophusets igenfyllning. Fotografiet taget från sydväst.

Grophuset och hägnad tas ur bruk

Ingående kontexter: 238, 261, 266, 305–308, 309, 319, 321, 326, 338, 360, 366, 369, 391, 393–395

Övergivandet av grophuskonstruktionen och de tillhörande stolparna, samt hägnaden representeras av fyllningar, vilka framträder som mörkfärgningar i marken. Hägnaden och stolparna revs genom att dessa drogs upp och grophuset fylldes med tiden igen av jord och avfall.

I de flesta stolphålsfyllningar påträffades inga fynd. I K266 påträffades fynd av fossilerad avföring, en så kallad koprolit. I koproliten återfanns ett benfragment, vilket antyder att koproliten troligtvis producerats av en hund som gnagt på ett djurben. I fyllningen K319 påträffades en keramikskärva av typen AIV-keramik, vilket antyder att stolpen togs ur bruk någon gång under 700-tal till mitten av 1000-talet. Förekomsten av bränt material var mycket låg, vilket signalerar att byggnaden inte eldhärjats.

Figur 9. Stolphål K339 påträffats under grophuset, med fyllningarna K338 och K266. Fotografi taget från väster.

Två makrofossilprover togs, ett från fyllning K366 (PM337) i ett stolphål K367 påträffats under grophusets golvlager och ett prov från fyllning K321 (PM325) i stolphål K322, utanför grophuskonstruktionen. Makrofossilanalysen från båda proverna visar på förekomst av hushållsavfall, vilket indikerar att stolparnas nedgrävningar har fyllts igen med material som härrör från en köksmiljö. Det ska dock noteras att i fyllningen till stolphålet K321 påträffades också tegelfragment och kalkbruk, vilket är kännetecknande för medeltida material. Möjligen har stolphålet utanför grophuskonstruktionen därmed tillhört en yngre bebyggelse eller så kan en omlagring från ovanliggande kulturlager ha skett.

Ur fyllningen K366 togs även ett ¹⁴C-prov, vilket uppvisade dateringsresultat 685–883 AD (Kal 2 sigma, Ua-77 818, PM337, bilaga 5). Fyllningen i stolphålet har utifrån analysen kunnat daterats till vendeltid/vikingatid, vilket överensstämmer med grophusets användningsperiod.

När grophuset förlorat sin primära funktion har den fyllts igen och jämnats ut med avfall, träkol, bränd lera, keramik och rikligt med djurben. Från cirka 0,70 m djup under markytan undersöktes ett tjockt kulturlager, vilket vid första anblick förefall vara homogent, men som vid dokumentationen visade sig

utgöras av två fyllningar (K238 och K261). Färg och sammansättning gjorde det svårt att särskilja dessa i plan, men vid sektionsritningen framträdde de två fyllningarna tydligare (sektion C368, bilaga 2). Den yngsta fyllningen K238 innehöll en större mängd djurben, än vad fyllning K261 gjorde. I K238 framkom även två bitar slagg, troligtvis avfall från järnframställning i närområdet. Bland djurbenen i fyllningen K261 återfanns endast fiskben och en djurtand som tycks ha varit slipad.

Keramiken som påträffats i båda kontexterna är av typen AIV-keramik, som typologiskt kan dateras till vikingatid/tidigmedeltid, 700-tal till mitten av 1000-talet (Larsson & Lindberg 2021:284). Majoriteten av skärvorna identifierades vara från ett hängkärl samt en mindre kopp/skål och dateringen kan då snävas in ytterligare, troligtvis till 900-tal. Sammanfattningsvis tyder fynden på att grophuset och flera av stolphålen fyllts igen med främst hushållsavfall, någon gång under vikingatiden.

Uppförandet av en ny byggnad

Ingående kontexter: 227, 246, 256, 363, 370

Ett kompakt kulturlager K227 fanns i den östra schaktdelen vid 0,45 m under markytan och iaktogs endast i den norra sektionen. Kulturlagret tolkades vara en hårdgörning av marken inför uppförandet av en konstruktion på platsen. Kulturlagret hade en otydlig begränsning i söder och avtog i öster. Lagret bestod av mörkbrun, kompakt torr silt med inslag av djurben, rött tegelflis, träkol och keramik av typen yngre rödgods. Därtill dokumenterades två nedgrävningar i den norra sektionen och en i den södra sektionen. Nedgrävningarna tolkades vara stolphål, tillhörande en ny konstruktion på platsen och omfattade kontexterna 246, 256, 363 och 370. Ett av stolphålen (K246) tycks ha varit omstolpat vid ett tillfälle och kan ses av kontexten K256. Vid omstolpningen tycks även lera ha lagts vid sidan om stolpen för stabilisering av konstruktionen (sektion 301, bilaga 2). Samtliga stolphål bedömdes höra till en stolpburen byggnad. Vad det var för slags konstruktion är oklart, men konstruktionen fortsätter troligen norrut, inga spår av denna kunde ses söderut. Närvaron av tegel i kulturlagret K227 kan indikera att aktiviteterna härrör från tiden efter 1200-talet.

Ny gårdsplan anläggs

Ingående kontexter: 228, 235, 255, 257, 259, 362, 369

Den tidigare konstruktionen i norra schaktdelen togs ur bruk inför anläggandet av en stenläggning. Stenläggningen (K228) påträffades vid cirka 0,50 m under markytan i den norra schaktdelen, respektive vid 0,74 m under markytan i den östra schaktdelen. Stenläggningen var omkring 5,00×2,00 m stor och löpte i nordvästlig-sydöstlig riktning. Den bestod av mellan 0,05–0,10 m (i Ø) stora naturstenar, med beige lera som sättlager. Stenläggningen representerar en ny utemiljö tillhörande en gård.

Gårdsmiljön omstruktureras

Ingående kontexter: 222, 252, 253

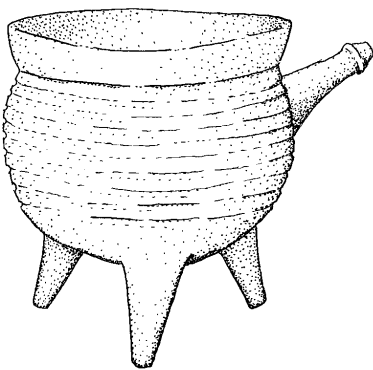
Omstruktureringen av området omfattar kontexterna K222, K252 och K253, vilka alla utgörs av utjämningslager. Vid undersökningen har det noterats att området sluttade från norr till söder med en nivåskillnad på högst 0,40 m. K253 tycktes vara påförd i den södra delen för att jämna ut marken, inför anläggandet av en ny tomtstruktur.

Ny tomtstruktur anläggs, omkring 1700–1800-tal

Ingående kontexter: 220, 221, 223, 224, 226, 365

Ett kompakt kulturlager (K224) påträffades 0,35 m djup under markytan och bestod av gul till gulgrå, kompakt, torr lera med inslag av träkol, småsten samt rött tegelfragment. Kulturlagret fanns i schaktets östra del och hade i det övre skiktet, avtryck från större och mindre stenar (bilaga 1). K224 tolkades ha utgjort ett konstruktionslager inför anläggandet av en stenkonstruktion (sektion 302, bilaga 2).

Fynd av keramik av typen yngre rödgods påträffades i K224. Fyndet utgjordes av ett rörskaft till en trefotsgryta, ett matlagningskäril med handtag och tre ben (figur 9). Grytans form möjliggjorde att kärlet kunde ställas på glöd och denna typ av kärilform dyker upp i Skandinavien under 1400-talet och var vanligt förekommande fram till 1700-talet (Brorsson 2002:132ff).

Figur 9. Teckning av en trefotsgryta i yngre rödgods, fyndnummer: Luhm33204:1. Ritad av Krister K. Tayanin. Handtaget på bild var cirka 0,08 m långt och påträffades i K224.

I ovannämnt konstruktionslager (K224) påträffades en stenkonstruktion som omfattade kontexterna K220, K223, K226 och K365 (figur 10–11). K220 utgjordes av fem större stenar och tolkades vara del av en syllstenskonstruktion. K226 bedömdes vara del av K220, men låg beläget längre söderut. En del av stenarna verkar ha avlägsnats och det fanns även avtryck efter en större sten i den östra sektionen (K365), som bekräftar att fler syllstenar har ingått i syllstenskonstruktionen. K223 bestod av stenar av en mindre storlek, konstruktionen var också delvis plundrad. Dessa stenkonstruktioner tillhör samma fas, nämligen konstruktionen av en ny byggnad och därmed också en ny tomtstruktur. Syllstenarna

tillhör troligtvis den byggnad från gårdsläge 11, som avbildats på den historiska kartan från år 1801 (figur 11). Byggnaden som stått på platsen var en trelängad gård med en mindre och fristående byggnad i öst.

Figur 10. Undersökningsområdets östra del, där byggnadslämningar påträffades direkt under matjord. Fotografiet taget från nordöst.

Figur 11. Utsnitt ur konceptkarta från år 1801. Syllstenarna påträffade i undersökningsområdets östra del tolkades ha tillhört den trelängade gården, som finns avbildad på gårdsläge 11. Lantmäteriet i Malmö, Akt 3 Stora Råby.

Sentida ingrepp

Ingående kontexter: 100, 234, 244, 311, 312, 354, 358, 359a-b, 357

Kontexterna består av flera händelser och omfattar de ingrepp i marken som skett under modern tid. K312 var en oval nedgrävning, cirka 0,80×0,60 m stor. Nedgrävningen påträffades först vid 0,80 m djup, nedgrävd i morän och tolkades vara en avfallsgrop. Nedgrävningen dokumenterades i plan och undersöktes ej då den tolkades vara ett sentida ingrepp. Vid framrensningen påträffades en keramikskärva av typen äldre rödgods. En stor nedgrävning med oklar funktion upptog hela den västra schaktkanten, K354. Igenfyllningen K357 bestod av 1,00 m tjockt, brun, lucker, torr silt med inslag av tegelkross och grus. Nedgrävningen löpte i en nord-sydlig riktning och detta kunde dokumenteras i de berörda sektionerna. K244 var en större nedgrävning, vars fyllning K234 bestod av avfallsliknande material. Båda nedgrävningarna tolkades vara en av de många grus och sandtag som funnits på byns ägor och som i ett senare skede fyllts igen. Nedgrävningen K358 tycks i sin tur ha skurit den ovan nämnda K354, och tolkades vara en avfallsgrop (sektion 301, bilaga 2).

Figur 12. Översiktsfoto visar den norra schaktkanten till vänster i bild, där bland annat K244 syns i schaktväggen (markering i vit linje). Markering i grått visar placeringen för nedgrävning K354 i västra schaktdelen. Den finns även inmätt på planritning i bilaga 1. Fotografiet taget från sydväst.

Sammanfattningsvis har de sentida ingreppen avlägsnat eventuella arkeologiska lämningar. Flera större nedgrävningar påträffades, vars djup uppgick till mer än schaktdjupet på 1,40 m. Mest påverkat var den västra delen av undersökningsområdet, beläget närmast nuvarande bostadshus. Ovanliggande matjord hade en mäktighet mellan 0,34 m i östra schaktdelen och 0,60 m i norra schaktdelen.

Kulturlagerstatus

Vid schaktningsövervakningen dokumenterades en kulturlagermäktighet på 1,30 m, med välbevarade, stratifierade, äldre kulturlager, förknippade med gårds- och bebyggelsemiljöer från främst vendeltid/vikingatid till 1800-tal. Trots att kulturlagren utgjordes av något torr sand och silt i varierande sammansättning, påträffades välbevarat osteologiskt material i form av däggdjursben och fiskben i de äldsta kulturlagren. Analysen från jordproverna visar också på välbevarade makrofossiler, vilket ytterligare talar för bra bevaringsförhållanden på platsen.

Kulturlagren och fyndmaterialet från den äldsta bebyggelsen, tillsammans med den historiska gårdens centrala läge på bytomten (mittemot 1200-tals kyrkan) talar för att gården (inom undersökningsområdet) bör räknas till en tidig etablering och kan således anses vara representativ för datering och diskussion kring Stora Råbys roll i järnålderslandskapet.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-43329-2021
Fornlämningsnr	RAÄ Stora Råby 10:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:6568
Kulturens projektnr	A_2022_0007
Trakt/kvarter/fastighet	Stora Råby 34:46
Socken	Stora Råby socken
Kommun	Lunds kommun
Län	Skåne Län
Typ av exploatering	Anläggning av pool
Uppdragsgivare	Andreas Friberg
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Krister Kàm Tayanin
Övrig personal	Imelda Bakunic Fridén
Fältarbetstid	2022-05-16 – 2022-05-18
Fälttid, arkeolog, tim	34 h

Yta, m²	45 m ²
Kubik, m³	90 m ³
Schaktmeter, m	9 m

Fyndmaterial	LUHM33204:1–12 Fynden förvaras efter fyndfördelning på LUHMs magasin
Ritning, dokumentation	7 st A3 ritfilm: 5 sektionsritningar skala 1:20, 2 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	14 digitala fotografier
Analyser	Makrofossilanalys, ¹⁴ C-analys
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Stora Råby.

Referenser

- Alin, Margareta. 1970. *Stora Råby. En bebyggelsehistorisk undersökning*. Institutionen för konstvetenskap, Lunds universitet. Stencil Lund (I: Kulturens bibliotek).
- Anglert, Mats. 1995. *Kyrkor och herravälde. Från kristnande till sockenbildning i Skåne*. Lunds studies in Medieval Archaeology 16, Lund. (Diss).
- Balic, Ivan. 2011. Stora Råby 34:7, Stora Råby bytomt RAÄ 10:1, Stora Råby. Arkeologisk förundersökning 2011. *Arkeologiska rapporter från Lund*, nr 384, Kulturen.
- Balic, Ivan. 2012. Stora Råby 34:11, Stora Råby bytomt RAÄ 10:1, Stora Råby. Arkeologisk förundersökning 2011. *Arkeologiska rapporter från Lund*, nr 397, Kulturen.
- Brorsson, Torbjörn. 2002. *Senmedeltid 1400–1520*. I: Anders Lindahl, Deborah Olausson & Anne Carlie. (Red.) *Keramik i Sydsverige: en handbok för arkeologer*, sid. 132ff. Lund: Keramiska forskningslaboratoriet, Univ.
- Dahl, Sven. 1942. *Torna och Bara. Studier i Skånes bebyggelse och näringsgeografi före 1860*. Meddelande från Lunds universitets geografiska institution, Avhandlingar VI. Lund.
- Guldåker, Aja. 2020. Stora Råby 34:39–45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. *Kulturmiljörapport 2020:7*. Kulturen. Arkeologisk förundersökning 2014.
- Hultberg, Adam. 2020a. Stora Råby 34:38, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. *Kulturmiljörapport 2020:31*. Kulturen.
- Hultberg, Adam. 2020b. Stora Råby 34:40, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. *Kulturmiljörapport 2020:68*. Kulturen.
- Kockum, Jan. 2013. Stora Råby 34:7, fornlämning nr 10 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2012. *Kulturmiljörapport 2013:4*. Kulturen.
- Kockum, Jan & Wallin, Johan. (in prep). Stora Råby 34:7, Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk slutundersökning 2011. Kulturen.
- Kriig, Stefan. 1992. Skåne, Stora Råby socken, Stora Råby byaväg, RAÄ 10 Stora Råby socken. *Rapport vid Riksantikvarieämbetet UV-syd*. Stencil.
- Kronroth, Nicklas. 2013. Stora Råby 34:7/väg 887. Arkeologisk förundersökning 2012. *Kulturmiljörapport 2013:7*. Kulturen.
- Larsson, Stefan. & Lindberg, Sofia. 2021. Kvarteret Sankt Mikael 16, Lämningsnr 1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. *Kulturens rapporter* nr. 10. Kulturen.
- Lenntorp, Karl-Magnus. 2005. Stora Råby 33:17, Stora Råby bytomt, RAÄ 10 Stora Råby socken. Arkeologisk förundersökning 2002. *Arkeologiska rapporter från Lund*, nr 171. Stencil i Kulturen.

Lewan, Nils. 1979. "Ett Kanaans land" – Kulturlandskapets förvandling. I: Tomas Löfström (red.). *Kring Lund*. Lund: Libet Läromedel.

Ohlsson, Anders. 1954. *Stora Råby socken: några anteckningar ur dess historia*. Lund: Förf.

Ryding, Otto. 2004. Byar i Lunds kommun. Bevaringsprogram, 1 *Stora Råby och Värpinge*. Lund: Bevaringskommitten, Lunds kommun.

Wallin, Johan. 2016. Stora Råby 34:37 fornlämning Stora Råby 10:1 Stora Råby socken Lunds kommun, Skåne. Kulturmiljörapport 2016:7. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige. Lund.

Övriga

Kulturens LA-arkiv

Riksantikvarieämbetets Forsök: <https://app.raa.se/open/forsok/> (hämtad 2022-10-05).

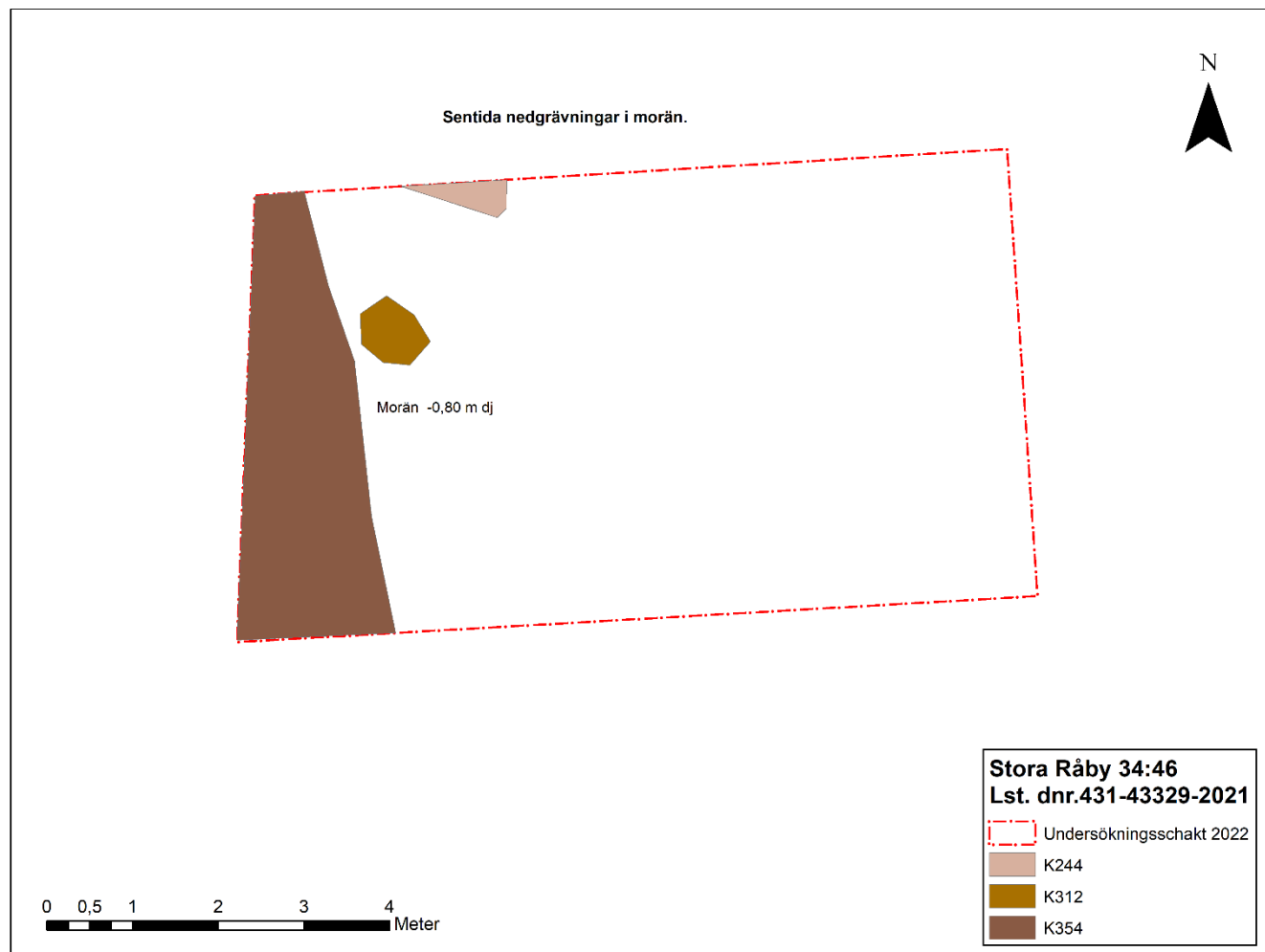
Bilagor

1. Planritningar
2. Sektionsritningar
3. Fyndtabell
4. Makrofossilanalys
5. ¹⁴C-datering

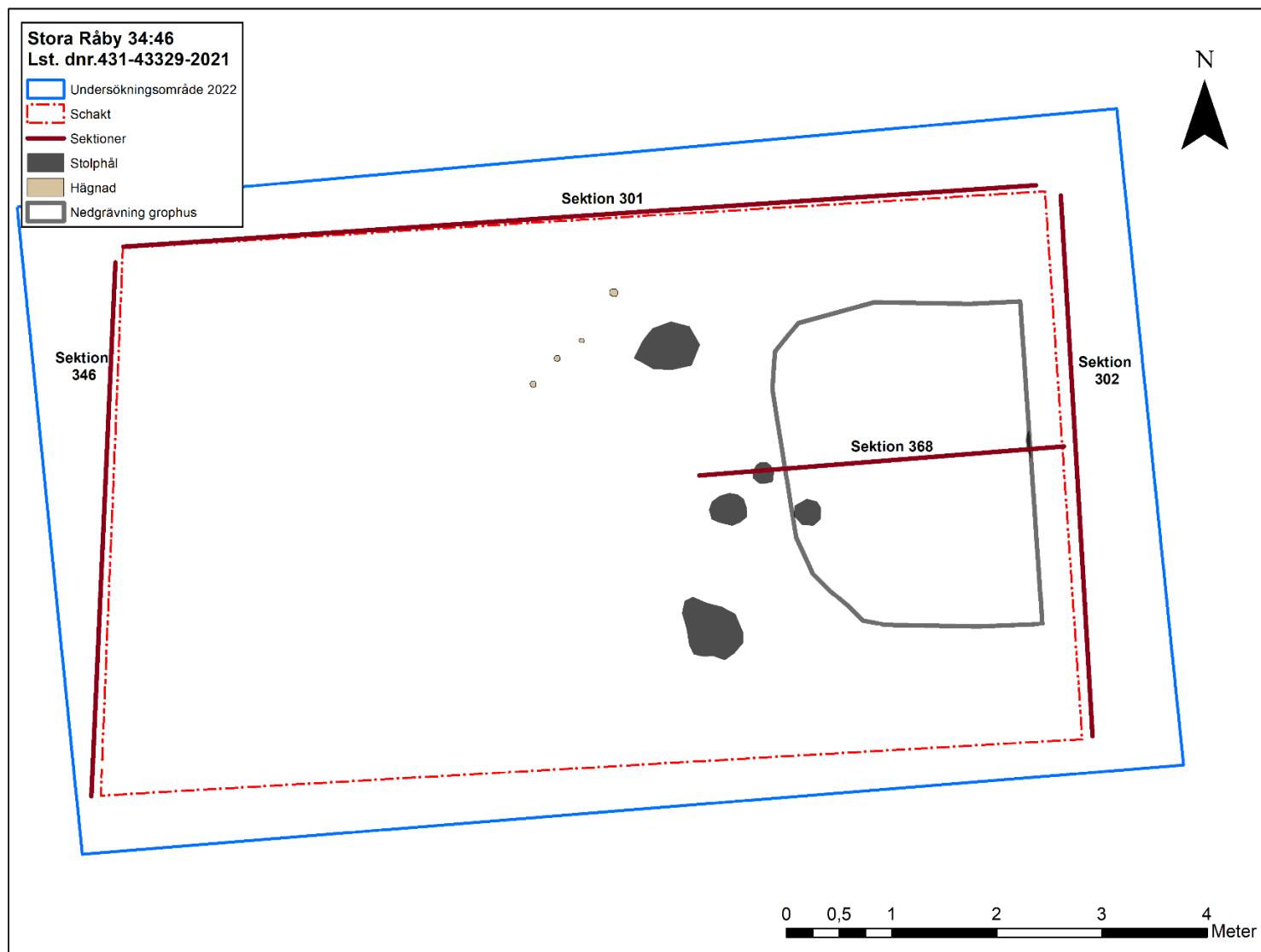
Symbolförklaringar

	Lager
	Fyllning
	Stolphål
	Konstruktion
	Nedgrävning
	Det stratigrafiska objektets begränsning
	Schaktbegränsning
	Skuren av yngre nedgrävning
	Osäker begränsning
	Släntpilar

1. Planritningar

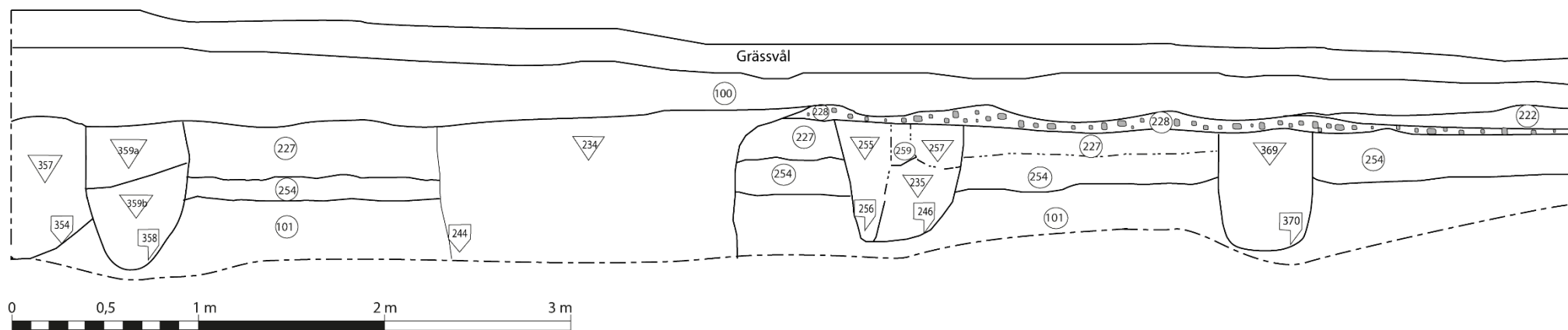
Planritning över de sentida nedgrävningarna i västra schaktdelen, som dokumenterades vid 0,80 m djup under markytan.

Planritning över de upprättade sektionerna.

2. Sektionsritningar

Sektion 301

Lagerbeskrivning enligt nummerordning, norra sektionen 301:

100. Svartbrun, lucker, humös sand. Matjord

101. Ljusbeige, finkornig sand. Morän.

222. Gul till gulgrå, kompakt, torr, fet, finkornig, sandig lera. Inslag av småsten och prickar av bränd lera. Tolkades vara utjämningslager.

227. Brun, kompakt, homogen, torr silt. Inslag av djurben, tegelfliis och träkol. Fynd av keramik av typen yngre rödgods. Hårdgörning av marken inför uppförandet av en konstruktion på platsen.

228. Knadderstensyta, 5,00×4,00 m stor, som löper i NV-SÖ riktning. Bestående av mellan 0,05–0,10 m i Ø stora naturstenar. Lera mellan stenarna. Delvis plundrad på stenar. Del av en gårdsmiljö.

234. Brun, heterogen, torr silt. Inslag av gult och rött tegelkross och tegelfliis, grus och träkol. Fyllning i K244.

235. Gul, lucker, homogen, torr silt. Inslag av bränd lera och träkol. Fyllning i K246.

244. Nedgrävning med skarp nedgrävningskant. Grop för sandtäkt/ Avfallsgrop.

246. Nedgrävning, oklar nedgrävningskant. Stolphål, troligtvis samtida med den historiska gårdslämningen.

254. Brun, homogen, lucker, torr silt. Inslag av träkol. Äldsta markhorisont.

255. Brun, homogen, lucker, torr silt. Med inslag av bränd lera och träkol. Fyllning till stolphål K256.

256. Nedgrävning med skarp nedgrävningskant. Stolphål. Troligtvis samtida med den historiska gårdslämningen.

257. Brun, homogen, lucker, torr silt. Fyllning i stolphål K246.

259. Brun, kompakt, homogen, torr lera. Inslag av bränd lera. Konstruktionslager, sättlera till stolphål K256.

354. Nedgrävning med skarp nedgrävningskant. Grop för sandtäkt.

357. Brun, lucker, heterogen, torr silt. Inslag av bränd lera, grus och tegelkross. Fyllning i grop K354.

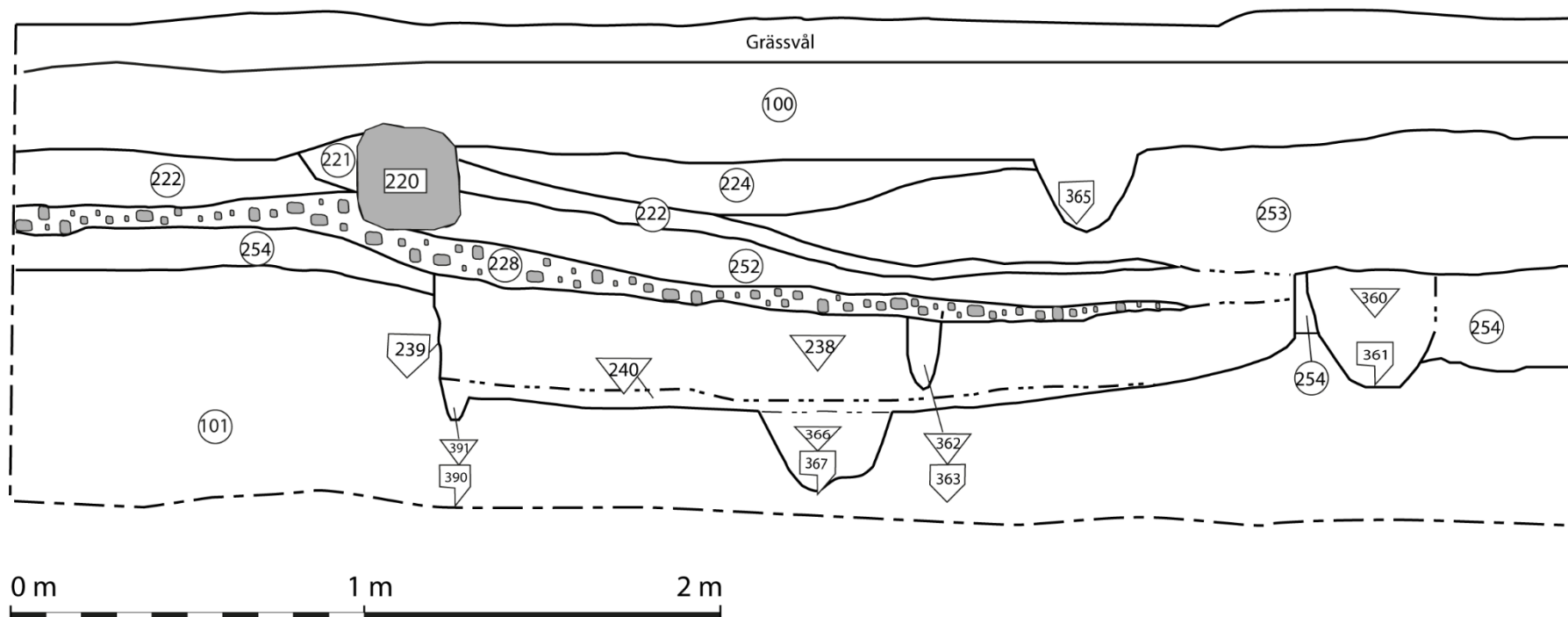
358. Nedgrävning med skarp nedgrävningskant. Stolphål.

359. Brun, lucker, heterogen, torr silt. Inslag av bränd lera och träkol. Fyllning i stolphål K358.

369. Brun, heterogen, lucker, torr silt. Inslag av grus och träkol. Fyllning till stolphål K370.

370. Nedgrävning med skarp nedgrävningskant. Stolphål, takbärande.

Sektion 302

Lagerbeskrivning enligt nummerordning, östra sektionen 302:

100. Svartbrun, lucker, humös sand. Matjord.

101. Ljusbeige, finkornig sand. Morän.

220. Syllsten, storlek 0,50×0,30×0,50 m. Del av syllstenskonstruktion bestående av fem stenar placerade i en NÖ-SV riktning. Syllstenarna tillhör troligtvis en byggnad från gårdsläge 11 på den historiska kartan från år 1801.

221. Gul, kompakt, torr, lera med inslag av bränd lera och träkol. Stabiliseringslager för konstruktion 220.

222. Gul till gulgrå, kompakt, torr lera med inslag av träkol. Inslag av småsten och rött tegelfragment.

224. Mörkbrun, humös, torr sand med inslag av småsten, bränd och obränd lera. Rikligt inslag av rött tegelkross och träkol. Konstruktionslager.

228. Knadderstensyta, 5,00×4,00 m stor, som löper i NV-SÖ riktning. Bestående av mellan 0,05–0,10 m i Ø stora naturstenar. Beige lera emellan stenarna. Delvis plundrad på stenar. Del av en gårdsmiljö. Troligtvis samtida med den historiska gårdslämningen.

238 och 261. Mörkbrun, homogen, kompakt, finkornig, torr silt. Inslag av träkol, prickar av bränd lera och fynd av keramik av typen AIV-keramik, cirka 700–1000-tal. Rikligt inslag av djurben i lagret. Otydliga gränsdragningar mellan kontext 240, 261, 238 och 366. Gick ej att urskilja okulärt. Kontext 261 och 238 bedömdes vara samma. Kontexten tolkades tillhöra destruktionsfasen av grophuset.

239. Nedgrävning, ej framtagen i sin helhet och löper fortsättningsvis i öster. Uppmätt storlek 2,40×3,00 m, nedgrävd i morän omkring 0,40 m. Raka nedgrävningsskanter med flat botten. Vendeltida/Vikingatida grophus.

240. Mörk gråbrun, kompakt, torr, melerad, finkornig, mager, sandig silt. Inslag av enstaka mindre koncentrationer av träkol, djurben, keramik av typen vikingatid och skörbrända stenar. Otydliga gränsdragningar mellan kontext 240, 238 och 366. Gick ej att urskilja okulärt. Kontext 240 var mer kompakt samt uppblandat med den ljusa sanden som utgör morän. Kontexten tolkades tillhöra brukningsfasen av grophuset. ¹⁴C-daterad till 686–883 AD.

252. Gulgråbrun, homogen, något fet, kompakt, torr, sandig silt. Inslag av lera och småsten. Tolkades vara utjämningslager.

253. Brun, kompakt, homogen, torr silt. Inslag av rött tegelflis och träkol. Utjämningslager.

254. Brun, homogen, lucker, torr silt. Inslag av träkol. Äldsta markhorisont.

360. Brun, homogen, lucker, finkornig, mager, torr, sandig silt. Med inslag av enstaka prickar av bränd lera. Fyllning till stolphål. Tillhör destruktionsfasen av grophuset.

361. Nedgrävning med skarp nedgrävningsskant. Takbärande stolphål till grophus.

362. Brun, homogen, lucker, torr, silt. Fyllning bestod av kontext 252, som återfyllt hålen när pinnen dragits upp. De översta 0,05 m bestod av småsten från kontext 228. Tillhör igenfyllning av hägnad.

363. Pinnavtryck. Tolkades vara uppförd i samband med den gårdsmiljö som funnits på platsen och eventuellt samtida med kontext 228.

365. Stenavtryck. Stenen som har funnits där har troligtvis tillhört kontext 220. Återfyllningen av stenlyftet bestod av matjorden.

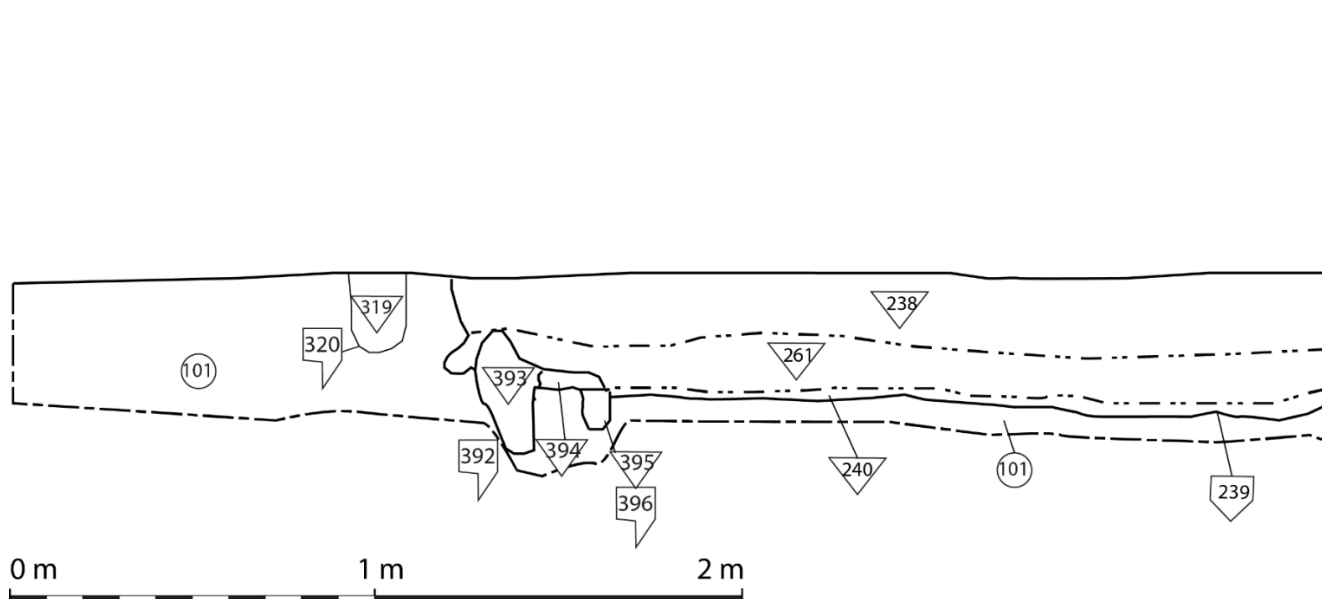
366. Gulbrun, homogen, lucker, mager, finkornig, torr siltig sand med inslag av enstaka träkol. Fyllning till stolphål. Tillhör destruktionsfasen av grophuset. ¹⁴C-daterad till 685–883 AD.

367. Nedgrävning med skarp nedgrävningsskant. Takbärande stolphål till grophus.

390. Pinnavtryck. Tolkades vara uppförd i samband med grophusets konstruktion.

391. Fyllning bestod av fyllning lik kontext 240 och 238, som återfyllt hålen när pinnen dragits upp. Tillhör destruktionsfasen av grophuset.

Sektion 368

Lagerbeskrivning enligt nummerordning, norra sektionen 368. Ritad från schaktdjupet av -0,80 m under marknivå.

101. Ljusbeige, finkornig sand. Morän.

238 och 261. Mörkbrun, homogen, kompakt, finkornig, torr silt. Inslag av träkol, prickar av bränd lera och fynd av keramik av typen AIV-keramik, cirka 700–1000-tal. Rikligt inslag av djurben i lagret. Otydliga gränsdragningar mellan kontext 240, 261, 238 och 366. Gick ej att urskilja. Kontext 261 och 238 bedömdes vara samma. Kontexten tolkades tillhöra destruktionsfasen av grophuset.

239. Nedgrävning, ej framtagen i sin helhet och löper fortsättningsvis i öster. Uppmätt storlek 2,40×3,00 m, nedgrävd i morän omkring 0,40 m. Raka nedgrävningsskanter med flat botten. Vendeltida/vikingatida grophus.

240. Mörk gråbrun, kompakt, torr, melerad, finkornig, mager, sandig silt. Inslag av enstaka mindre koncentrationer av träkol, djurben, keramik av typen vikingatid och skörbrända stenar. Otydliga gränsdragningar mellan kontext 240, 238 och 366. Gick ej att urskilja. Kontext 240 var mer kompakt samt uppblandat med den ljusa sanden som utgör morän. Kontexten tolkades tillhöra brukningsfasen av grophuset.

319. Fyllning till stolphål. Tillhör destruktionsfasen av grophuset.

320. Nedgrävning, stolphål till grophus.

392. Nedgrävning, stolphål till grophus 396. Pinnavtryck. Tolkades vara uppförd i samband med grophusets konstruktion.

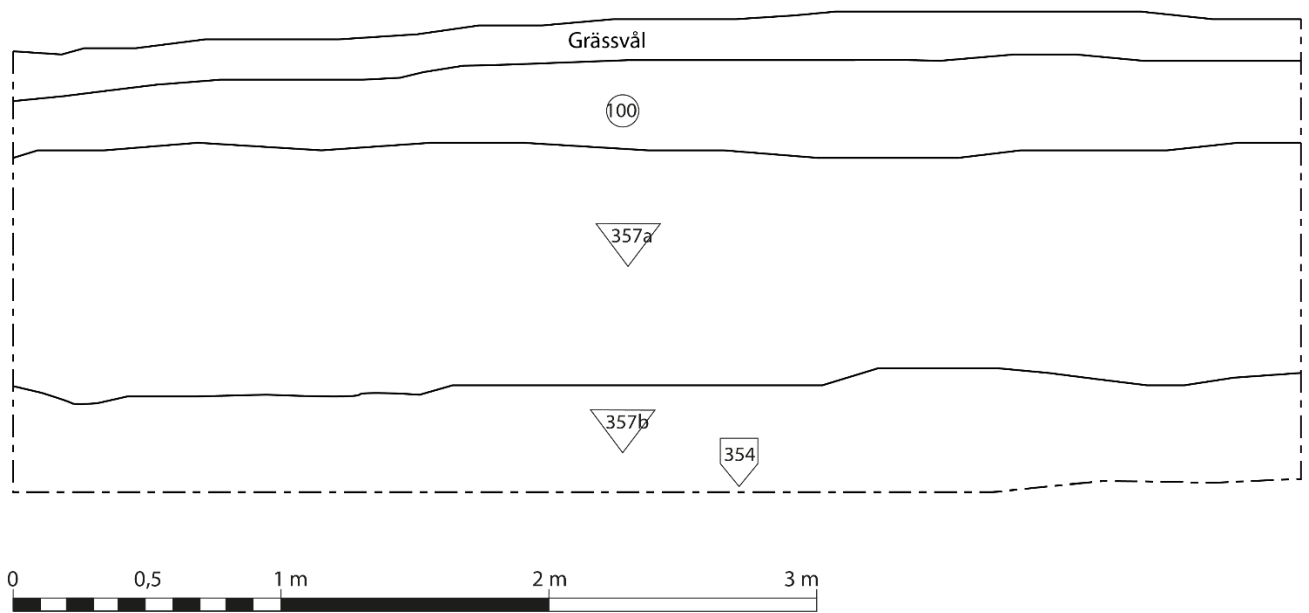
393. Fyllning till stolphål. Tillhör destruktionsfasen av grophuset.

394. Beige sand med liten inblandning av kontext 240. Uppstått när stolpen tagits ur bruk, tillhör destruktionsfasen av grophuset.

395. Fyllning bestod av fyllning lik kontext 240 och 238, som återfyllt hålen när pinnen dragits upp. Tillhör destruktionsfasen av grophuset.

SEKTION 346

Lagerbeskrivning enligt nummerordning, västra sektionen 346:

100. Svartbrun, lucker, humös sand. Matjord.

354. Nedgrävning med skarp nedgrävningskant. Grop för sandtäkt.

357a-b. Brun, lucker, heterogen, torr silt. Inslag av bränd lera, grus och tegelkross. Fyllning i grop K354. K357b hade mer grus och småsten i fyllningen.

3. Fyndlista: LUHM33204:1-12

Fynd nr.	Kontext	Material	Sakord	Antal	Kommentar	Vikt (g)	Typologisk datering
1	224	Keramik	Yngre rödgods	1	Skaft, Trebensgryta.	97	1400-1700-tal.
2	227	Keramik	Yngre rödgods	2	1 mynning med grön glasyr på utsidan, brun glasyr på insidan. 1 spjälkad bukskärva med gula ränder.	13	1500-1900-tal.
3	311	Keramik	Äldre rödgods	1	Med brun glasyr.	3	1250-1400-tal
4	261	Tand	Bearbetad?	1	Påträffad i fyllning till ett stolphål.	10	
5	240	Keramik	AIV-keramik	5	Bukdel.	20	700-1050-tal.
6	319	Keramik	AIV-keramik	1	Bukdel.	11	700-1050-tal.
7	238	Slagg	Järnslag	2	Järnhaltig.	170	
8	238	Keramik	AIV-keramik	17	Buk, botten, mynning. Inkl. delar från en kopp/mindre skål.	176	700-1050-tal.
9	261	Keramik	AIV-keramik	17	Buk, botten, mynning. Delar från ett hängkärl.	215	Troligtvis omkring 900-tal.
10	238	Ben	Djurben			512	
11	261	Ben	Fiskben			5	
12	266	Koprolit		2		24	

4. Makrofossilanalys

Makroskopisk analys av jordprover från Stora Råby

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2023-04-21

Bakgrund

Under en arkeologisk undersökning av bytomtsmark Stora Råby 34:46 (Projekt A_2022_0007, Lst dnr 431-43329-2021) insamlades fyra jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Proverna insamlades från stolphål, ett grophus och den äldsta markhorisonten på platsen. Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att försöka spåra aktiviteter och miljöer inom den undersökta lämningen i syfte att komplettera och pröva de arkeologiska tolkningarna.

I uppdraget ingick också att välja ut material från tre prover med kort egenålder för ¹⁴C-analys.

Dateringarna utfördes på ett skalkorn från prov PM 337 från ett stolphål och på en vetekärna från brukslagret i grophuset. Resultaten av dateringarna är i princip identiska, men grova på grund av en ¹⁴C-platå. Stratigrafiskt är dock stolphålet äldre än grophuset. Dateringarna samlas i vikingatid, mest troligt kring 800-talet.

Metod och källkritik

Provtagningen genomfördes av arkeologerna under utgrävningen. Efter uppmätning av torrvolymer flotaterades proverna enligt metod beskriven av Wasylkova (1986) och materialet våtsiktades med minsta maskstorlek 0,25 mm. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Efter floteringen samlades provet upp och förvarades fuktigt i en tillsluten plastpåse till dess det analyserades. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts.

I samtliga prover förekom en del moderna rottrådar från en nulevande flora samt dagmaskkokonger. Detta visar att jorden även i den provtagna nivån utsatts för modern bioturbation och förklarar den kraftiga nedbrytning som skett i lagren. Av detta följer att endast det förkolnade materialet med någon

säkerhet kan knytas till de arkeologiska kontexterna, och därför har främst detta medtagits i analysen, men hårt slitna hårdskaliga fröer som troligtvis är av gammalt datum har medtagits.

Analysresultat

I resultattabellen har en del av materialet (det som inte är förkolnade fröer och frukter) kvantifierats enligt en grov relativ skala 1–3 prickar, där 1 prick innebär förekomst av enstaka (ca 1–5 st.) fragment i hela provet. 2 prickar innebär att materialet är vanligt – att det i stort sett hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. 3 prickar innebär att materialet är så vanligt att de kan sägas vara ett av de dominerande materialen i provet och man hittar det var man än tittar. I tabellen presenteras oförkolnat och förkolnat material för sig.

Stora Råby 34:46			PM	334	337	325	20001
			SL	254	366	321	240
			Kontext	Äldsta markhorisont	Stolphål	Stolphål	Grophus brukning
			Volym/l	2	2,6	2,5	3
	Förkolnade vedartade växter	Träkol	••	•••	••	••	••
	Oförkolnade vedartade växter	Träflis	•		•		
	Förkolnade örtartade växter	Strå/blad	•	•	•		
	Tröskningsrester	Halmfragment					•
	Vegetabiliskt köksavfall	Förkolnade matfragment					
	Animaliskt köksavfall	Benfragment (däggdjur)	•	•	•	•	•
		Fiskben och fiskfjäll	•	•	••	••	
		Tegel & kalkbruk			•		
Oförkolnade fröer/frukter mm							
Äng	Knaggelstarr	<i>Carex flava</i> -type				1	1
	Gräs (ospec.)	Poaceae indet.					1
Ogräs	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type	1	1	1		
Bär	Äkta fläder	<i>Sambucus nigra</i>				1	
Förkolnade fröer/frukter mm							
Säd	Havre	<i>Avena cf. sativa</i>	1	1	1		
	Sädeskorn (ospec.) fragm	<i>Cerealia</i> indet	3	3	3		4
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare</i> ssp. <i>vulgare</i>	5	10	5		5
	Råg	<i>Secale cereale</i>	1				
	Brödvete	<i>Triticum aestivum</i>					3

Diskussion

Innehållet i de fyra proverna var likartat och diskuteras inledningsvis sammantaget. Dateringarna pekar på att materialet på platsen kan vara från ungefär samma tid. Samtliga prover är typiska för boplatmaterial och innehåller, vid sidan av träkol en bredd av hushållsavfall med förkolnad säd och en hel del animalier i form av fisk och benfragment. Inga ogräs påträffades i materialet. Det verkar som att såväl de stolpburna husen som grophuset präglats av köksaktiviteter.

Den identifierade säden domineras av skalkorn till 78%, följt av vete och havre, vilket är typiskt för vikingatida säd i Skåne. Fördelningen får anses. En enstaka rågkärna påträffades också. Med undantag

för att rågen brukar vara vanligare i Skånes vikingatid så får sammansättningen anses typisk för Skånes vikingatid (jmf. Regnell 2002).

PM334: Äldsta markhorisonten

Denna horisont innehåller rikligt med köksavfall vilket antingen kan tolkas som att den legat nära köksmiljöer, men också skulle kunna tolkas som en odlingshorisont i vilken hushållsavfall medvetet blandats ner i.

PM 337: Stolphål under grophus

Fyllningen i detta stolphål innehåller rikligt med köksavfall vilket kan tolkas som att det varit en del i ett hus som innehållit ett kök – ett bostadshus eller kokhus.

PM 325: Stolphål utanför grophus

I detta stolphål förekom, precis som i stolphålet under grophuset, matavfall vilket indikerar att det varit en del av en byggnad med ett kök. Anmärkningsvärt i detta fall är att det i stolphålet också påträffades tegelfragment och kalkbruk vilket är kännetecknande för senare medeltida material. Möjligen är stolphålet betydligt yngre, eller så har omlagring från yngre överlagrande lämningar påverkat innehållet här. Detta gör att innehållet i detta stolphål får tolkas försiktigt i relation till den i övrigt vikingatida lämningen.

PM 20001: Golv i grophus

De rika lämningarna med fiskavfall och säd visar att grophuset använts som kök.

Referenser

- Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: *Digital Seed Atlas of the Netherlands*, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen
- Regnell, M. 2002: Skånska järnåldersskördar. Växtmakrofossilanalyser och odlingshistoriska iakttagelse från tolv boplatser. Carlie, A. (red.) Skånska regioner – Tusen år av kultur och samhälle i förändring. RAÄ. Arkeologiska undersökningat, Skrifter 40:25-50
- Von Jacomet, S., 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel
- Wasylikowa, K., 1986: Analysis of fossil fruits and seeds. I Berglund, B. E. (ed.): *Handbook of Holocene Palaeoecology and Palaeohydrology*. John Wiley & Sons Ltd. 571–590

5. ^{14}C -datering

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 - 471 3124

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2023-04-13

Jens Heimdahl
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Instrumentvägen 19
126 53 HÄGERSTEN

Resultat av ^{14}C datering av makrofossiler från A_2022_0007 Stora Råby, Lund, Skåne. (p 5056)

Förbehandling av makrofossiler:

- 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorm förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

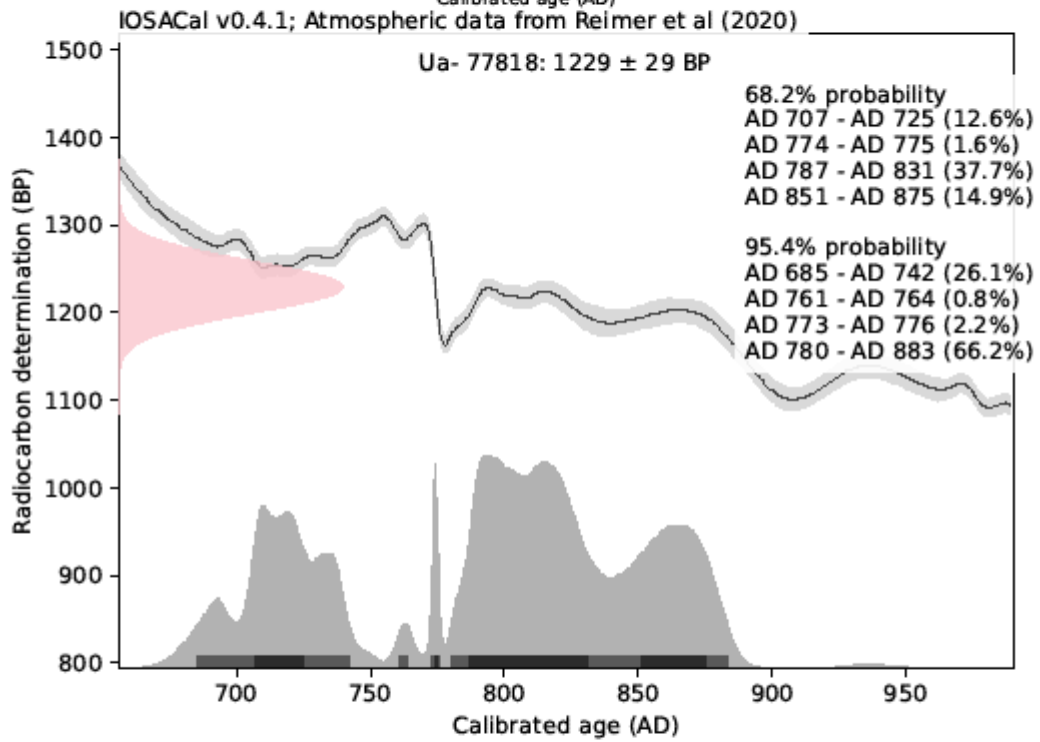
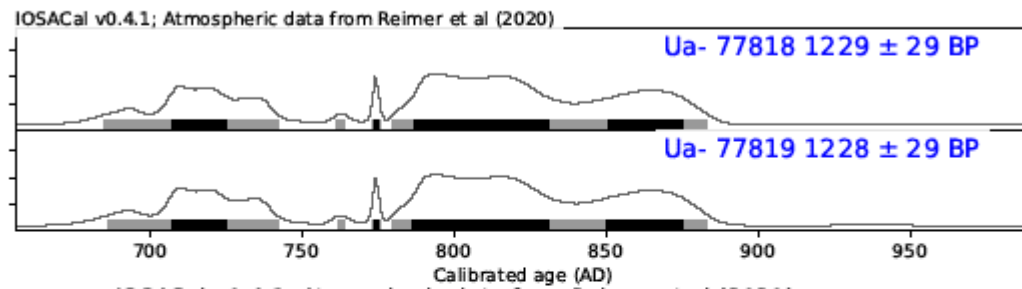
RESULTAT

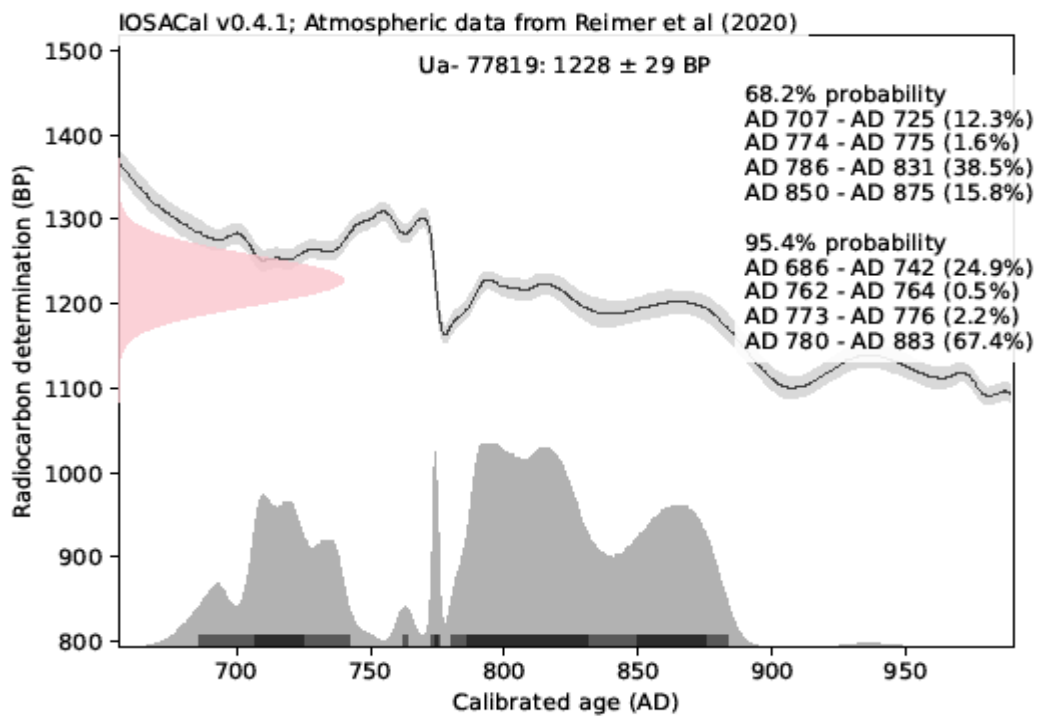
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰}$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-77818	PM337	-24,8	1 229 ± 29
Ua-77819	PM200001	-24,6	1 228 ± 29

Med vänliga hälsningar

Melanie Mucke/Daniel Primetzhofer

Kalibreringskurvor

KULTUREN

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

2023

- 2023:1 Innerstaden 2:1 Lund, Bantorget, intill Grand Hotel, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning och förundersökning år 2017–2018. Aja Guldåker.
- 2023:2 Kv Kulturen 4, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk slutundersökning, schaktningsövervakning och kontroll år 2021. Sebastian Boström.
- 2023:3 Kv Bagaren 6, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019–2021. Kristoffer Brink.
- 2023:4 Kv Furan 9, Vellinge, Fornlämning RAÄ Vellinge 17:1/L1988:7232. Vellinge bytomt, Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning och schaktningsövervakning 2019–2021. Linda Billström, Linnea Lidh och Mattias Karlsson.
- 2023:5 Gylleholmsgatan, Lilla Råby. Fornlämning L1988:5060. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén
- 2023:6 Kv Brunius 18, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2019. Kristoffer Brink.
- 2023:7 Kv Paradis 51, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning. Kristoffer Brink & Aja Guldåker.
- 2023:8 Kv Hospitalsträdgården 10, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Kristoffer Brink
- 2023:9 Stora Råby 34:46. Fornlämning L1988:6568. Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2022. Imelda Bakunic Fridén & Krister Kàm Tayani

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen

Telefon: 046-350406

E-post: arkeologi@kulturen.com